

Juf Fien Geusebroek (1913-1994)

Fien Geusebroek? Ja, de vrouw die tientallen jaren in de vorige eeuw het bekende gezicht van Medemblik uitstraalde. Hoe kon je als vrouw zo bekend worden? Hier een poging om die spraakmakende Fien een historische betekenis te geven. Om een beeld van haar te schetsen is gekozen voor vijf invalshoeken: Familie, Kleuterjuf, Gymnastiekvereniging O.S.S., Toneelvereniging 'Animo' en Romantische Markt.

Familie: Ouders en voorouders

In het jaar van de slag bij Waterloo (1815) trouwt Jacob Geusebroek in Medemblik met de 18-jarige Maria Kalff. Bijna een eeuw later wordt Roelfine geboren: 9 augustus 1913. Geusebroek is niet alleen de achternaam van haar vader Dirk Jan, maar ook van haar moeder Antonia. Zij is de dochter van de Amsterdamse Bakker Gerrit. Hier een korte weergave van de (voor)ouders van Fien met haar achternaam.

Betovergrootvader:

JACOB GEUSEBROEK (1793-1828).

Overgrootvaders:

Dirk (1819-1896), Jan (1827-1905) > broers.

Opa's:

Jan (1857-1929), Gerrit (1857-1931) > neven.

Ouders:

Dirk Jan (1883-1945), Antonia (1883-1958) > achterneef/-nicht.

Afb. 1: Fien (rechts) met haar zusje.

Dirk Jan Geusebroek was smid in het Bagijnhof. De naam van zijn knecht en opvolger is heel lang bekend geweest: Harm van de Wetering. Huisnummer 22 staat tegenover de smederij. Dit is de plek waar niet alleen Fien zelf, maar ook haar opa en haar ouders vele jaren gewoond hebben. Haar iets jongere zus Geertruida is al op 16-jarige leeftijd overleden. Fien is dan enig kind en ze is altijd een alleenstaande vrouw gebleven.

Juf

Rond 1940 is Juf Geusebroek reeds werkzaam op de Nutskleuterschool aan de Breedstraat. Het kleuteronderwijs was in die tijd vooral een rooms-katholieke aangelegenheid. De katholieke bewaarschool in het Bagijnhof is een typisch voorbeeld van het toenmalige landelijke patroon. Het zijn vooral onbetaalde katholieke zusters, die lesgeven aan de kleutergroepen¹. Het behouden van het openbare onderwijs op jonge leeftijd is met name te danken aan de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. De naam Nutskleuterschool is dus niet toevallig.

In juni 1948 wordt Fien aangesteld als hoofdleidster. De tweeklassige bewaarschool telt dan ongeveer 100 'kriepies'. Haar salaris bedraagt slechts f 50,- per maand. Om de kosten van het schoolmateriaal te verminderen, ontvangen de leidsters jaarlijks behangrollen van Kool. Ja, geschikt voor de expressie van kleuren en tekeningen. Door middel van vele activiteiten met de ouders lukt het om de kosten van het lesgeven in de hand te houden.

Afb. 2: Juf (rechts) met haar schoolkinderen.

In 1962 verwelkomt de Juf de kleuters in het nieuwe schoolgebouw in de L. van Teylingenstraat. Met een beetje weemoed heeft ze de Breedstraat verlaten. De nieuwe schoolnaam klinkt nog steeds bekend: Pinkeltje.

Donderdag 28 juni 1973 is Fien 25 jaar kleuterleidster. De bijna zestigjarige Juf krijgt die dag een feestelijk onthaal. De kleintjes van Pinkeltje zijn keurig uitgedost met feestmutsjes op.

Ze vormen een erepoort en de Juf moet door een hoepel stappen om binnen te komen. Dit is geen eenvoudige klus, want enkele weken daarvoor had ze haar enkel gebroken en later volgde een voetversteking. Gelukkig weet ze zich toch weer te redden. De hele schooldag staat in het teken van de hulding. Tijdens de avondreceptie komen er vele Medemblikkers langs met bloemstukken en prachtige cadeaus.

Oefening Staalt Spieren

'In april 1907 kwamen enige jongelui in het café "de Tijd" samen om een bespreking te houden over een mogelijke Gymnastiek Vereniging.'² Op 4 mei vindt de oprichtingsvergadering plaats in het Muntlokaal en daar wordt de nog steeds bekende naam bedacht: Oefening Staalt Spieren (O.S.S.). De gekozen voorzitter is een plaatselijke bekende: Lodewijk de Waal. Hij is onderwijzer en gymleraar. Vele jaren zal hij als directeur de toonzetter worden van talloze gymnastiekuitvoeringen.

Op de bestuursvergadering van 8 september 1919 komt een belangrijke vraag aan de orde: Zullen we ook een damesafdeling oprichten? Iedereen vindt dat een heel goed voorstel en in de Medemblikker Courant verschijnt de oproep daartoe. Aan het eind van het jaar zijn er al 12 dames lid (en 26 heren).

Op een bestuursvergadering (17-01-1920) vertelt Jan Vader over het contact, dat hij heeft gehad met pastoor Van der Laar. De eerwaarde had veel waardering voor de club en wilde ook als donateur zijn steun betuigen. Maar hij raadde de voorzitter ten sterkste af katholieke dames als lid aan te nemen daar ze hier meer schade dan voordeel zouden hebben. 'Aldus wordt besloten'!

Als onze Radboudstad in 1920 de eerste R.K. burgemeester krijgt (de voormalige wethouder P. Schoutsen) vindt er op de Nieuwstraat een schitterende optocht plaats. Dankzij de ijverige inzet van De Waal tonen de gymnasten mooie knotsoefeningen. Op een bekende foto van dit evenement lopen de drie tantes van Fien voorop in beeld (zussen van haar vader)³. O.S.S. ontvangt die dag van de burgemeester een envelop met f 20,- gulden. Bovendien zegt hij toe beschermheer te worden en donateur.

Helaas is de damesafdeling van korte duur geweest. Eind jaren twintig kampt O.S.S. met veel persoonlijke problemen. Er zal echter een grote verandering plaats vinden als er in 1927 een nieuwe oproep in de krant komt. Fien is dan 14 en zal uitgroeien tot een zeer belangrijk lid. Een jaar eerder kampt de vereniging met grote problemen. Er zijn nog maar drie heren lid en De Waal stopt er mee. Een paar jaar later is er weer hoop en telt de club 38 leden (dames en heren).

Op zaterdag 15 maart 1947 is er in "Het Wapen" een glorieuze jubileumavond voor de viering van het 40-jarig bestaan. Een stampvolle zaal illustreert de waardering voor deze populaire vereniging. Na de uitvoering spreekt burgemeester Peters lovende woorden uit. Natuurlijk wordt ook mej. Geusebroek bij deze hulding betrokken. Ze ontvangt bloemen daar zij reeds 20 jaar O.S.S. heeft gediend, waarvan vele jaren als voorturnster.

Op 12 en 13 juli van dat jaar kunnen de Medemblikkers opnieuw genieten van het turngebeuren op de sportvelden in de kuip (nu de Pekelharinghaven). Zo'n 600 deelnemers trekken de aandacht. Op zaterdag is er na afloop een muzikale optocht en gelukkig is het schitterend weer.

Afb.3: Turnsters op de sportvelden (1947).

In een terugblik zegt Fien: 'Wat hebben we toch leuke dagen beleefd met de gymuitvoeringen in "Het Wapen van Medemblik" en niet te vergeten de jaarlijkse turnfeesten in West-Friesland. In de jaren '39-'40 kwam de mobilisatie en stond de vereniging enige tijd stil, omdat het lokaal was gevorderd. In de oorlog hadden we nog een turnfeest op het Sportpark, maar mochten we geen vlaggen en vaandels meevoeren. Ook het gymnastieklokaal moest 's avonds verduisterd zijn. Na de oorlog hadden we een vredesfeest in Arnhem. Gymnasten uit heel Nederland gaven demonstraties op Sonsbeek. Een geweldige belevenis. Wij marcheerden als afgevaardigden uit Medemblik door Arnhem, waar duizenden mensen langs de kant stonden. Wat was ik trots dat ik daar toen met de vlag liep en vele mensen stonden te applaudisseren. Als ik die oude foto's weer bekijk, dan gaat mijn hart weer open.'⁴

In 1947 toont het overzicht van het aantal leden een duidelijke meerderheid van vrouwen en meisjes. Zo telt de club in dat jaar 9 heren, 51 dames, 46 jongens en 60 meisjes. Mogelijk is Fien een aantrekkingskracht is geweest! In 1964 wordt Fien erelid van de vereniging en ze blijft nog vele jaren actief betrokken bij O.S.S. De laatste ledenvergadering die ze bezoekt, vindt plaats in St. Pieter, op 23 maart 1991.

Toneelvereniging 'Animo'

De 'Dag van de Arbeid' wordt ook in Nederland al vele jaren gevierd op 1 mei. In de na-oorlogse jaren werd daartoe door de PvdA in Medemblik veelal een toneelgezelschap ingehuurd. Om de touwtjes van het toneel in eigen handen te krijgen, wordt op 22 mei 1954 een vergadering belegd met als resultaat de oprichting van de arbeiderstoneelvereniging "De Doorbraak". De beginzinnen in de notulen wijzen op een bekende plek: Kasteel Radboud. Hotze Stallinga wordt als voorzitter gekozen en Gerrit Rook zal als secretaris optreden. De regie komt in handen van Hil Bakker-Bossen. De oefeningen voor de eerste uitvoering gebeuren in het kasteel.

Op 27 november 1954 is de zaal van "Het Wapen van Medemblik" volledig bezet. "De Doorbraak" start met het toneelstuk Zeemansvrouwen. Het toegangsbewijs is f 0,75 en na afloop van de voorstelling is het genieten van het gezellige bal na. De debuterende toneelvereniging krijgt in de kranten lovende woorden. Fien wordt enkele jaren later lid (1957)⁵. Op de zaterdagavonden rond de komende 1 mei-feesten speelt ze opzienbarende rollen. In de opvoering Lola in 1961 is het Fien, die de danseres Lola Cornero gestalte geeft.

Op 20 mei 1966 vindt er een naamsverandering plaats: 'Animo'.⁶ Men wilde af van het imago arbeidersvereniging en zich richten op een breder publiek. In haar toneeljaren is Fien vele malen gehuldigd. Zo krijgt ze in 1973 een gouden speld met initiaal voor haar 15-jarig optreden.

Haar donkere gezicht op de foto in de krant toont de rol, die ze toen speelde: negerbediende Orke.⁷ 'Dit soort rollen zijn de hoofdleidster van de kleuterschool op het lijf geschreven', aldus de gangbare mening.

Vanaf 1973 speelt 'Animo' niet meer in "Het Wapen", maar in hotel "West" op de Meerlaan. Daar is 5 jaar later op een zaterdagavond (14 januari 1978) de grote zaal tot aan de nok toe gevuld met publiek. 'Animo' speelt "Saigon Milly". Het stuk gaat over een plantage in Azië met in de hoofdrollen Jeanne en Kees Ruigewaard. In de krant krijgt Fien een special vermelding voor de rol van Koi, een Chinese bediende. Na afloop spreekt burgemeester Westendorp zijn waardering uit. En natuurlijk geniet iedereen daarna van het bal, met muziek van het dansorkest "The Return".

Afb. 4: Fien op het podium.

Het is 17 maart 1984 als onze Juf haar laatste rol toont in het spel "De Meid". Het stuk is speciaal voor Fien gekozen. In de zaal van hotel "West" kunnen de bezoekers voor f5,- nog éénmaal genieten van het optreden van Fien. Als dienstbode Annemie weet ze het publiek dit keer extra te vermaken. Na afloop natuurlijk veel woorden van dank.

Bovendien ontvangt ze weer een speld voor haar 27-jarig optreden bij 'Animo'. In een interview vooraf met Marja Heerdt blikt Fien terug op haar vele rollen. Als je 36 jaar lang op het toneel hebt gestaan, roept dat natuurlijk vele herinneringen op. Als hoogtepunt noemt ze "Saigon Milly". 'Zodra ze over een rol begint, speelt ze hem na. Achtereenvolgens praat ze als een Chinees. Beweegt als een Chinees. Doet een Italiaan na. Een Spanjoel. Spreekt Amsterdams, Rotterdams. Drents enz..'⁸

Romantische Markt

Op 19 juni 1971 begint de eerste Romantische Markt. In vijf of zes zomerse zaterdagen wordt in de binnenstad het verleden zichtbaar gemaakt met historische klederdrachten en prachtige shows. De demonstraties van oude ambachten trekken veel publiek. De gebeurtenissen worden telkens door Wally Vreijssen in de krant beschreven onder de noemer 'Romantische Marktsnipper'. Dat Fien in haar outfit weer geniet van het toneelspel op de markt kan men afleiden uit vele gepubliceerde foto's.

Ze is ook de bekende lotenverkoopster. Wally bewondert haar kunst om mensen naar zich toe te trekken als ze achter de lotenkraam staat. Op een snikhete zaterdag als het zweet op haar gezicht staat, roept de Juf: 'Lieve mensen, laat me vandaag niet in de kou staan.'⁹

Juf Geusebroek heeft eind 1976 de zilveren marktkraam van de Romantische Markt gekregen. Het is de jaarlijkse uitreiking aan iemand die zich buitengewoon verdienstelijk heeft gemaakt. De overhandiging gebeurde in het St. Jansziekenhuis in Hoorn.

Afb.5: Romantische Markt.

'Het lijkt wel of ik hier in een erg goed hotel op vakantie ben', aldus een tevreden Fien.

Terzijde: Als de bekende Wally Vreijssen in 1989 met de VUT gaat, ontvangt hij van burgemeester Feijtel een zilveren penning. Maar nog die zelfde dag retourneert hij deze beloning, want hij had een gouden penning verwacht.

Haar laatste jaren

De laatste woonplek van Fien heeft een typerende naam: Levensavond. Ze heeft in haar laatste jaren in toenemende mate verzorging nodig door de verschijnselen van dementie. Een trouwe bezoeker in deze periode is haar goede vriend Wally Vreijssen. De aftakeling van Fien roept herinneringen op aan haar moeder, die in de jaren vijftig dezelfde ziekte had. Fien kocht toen een televisie voor haar. TV kijken was in die tijd nog uitzonderlijk en veel buurtkinderen hebben daarom aangeklopt.

Afb.6: Fien, een dame met uitstraling.

'Op 27 februari 1994 is onze 'Juf' na een kort ziekbed op 80-jarige leeftijd overleden.' De kennisgeving in krant leert dat de crematieplechtigheid op 2 maart heeft plaatsgevonden. Veel dank gaat uit naar het personeel van Huize Levensavond, waar zij liefdevol werd verzorgd.¹⁰

De naam Fien Geusebroek roept bij 'ouderen' nog steeds herinneringen op. Hier enkele typering van Niek, haar vroegere buurjongen.¹¹ 'Het eerste waar ik aan dacht, was dat ze altijd vrolijkheid uitstraalde. Als ze op de stoep zat, had ze contact met de voorbijgangers.'

Ze kende iedereen en iedereen kende haar. Op verjaardagen van mijn ouders kwam ze altijd en had dan het hoogste woord. Ze kon prachtig vertellen.'

Ongetwijfeld kent de lange geschiedenis van Medemblik veel vrouwen, die toonaangevend zijn geweest voor een bepaalde periode. Toch leren de oude kronieken ons weinig over hen. Eeuwenlang zijn het vooral mannelijke namen. Pas in de vorige eeuw heeft Els Kloek een poging gedaan om 1.001 bekende vrouwen uit onze historie in kaart te brengen. In haar nieuwe boek legt ze de nadruk op aansprekende voorbeelden uit de vorige eeuw. Landelijke bekendheid verschilt echter van plaatselijke beroemdheid en mogelijk zal zelfs de naam Fien Geusebroek in de nabije toekomst van ons toneel verdwijnen.

Ad Dudink
Medemblik, september 2016

Geraadpleegde bronnen

De gedigitaliseerde Medemblikker Courant in het Westfries Archief (1905-1950) en berichten uit dezelfde krant verzameld in plakboeken aanwezig in de bibliotheek van de Oudheidkundige Vereniging "Medenblik".

Veel informatie is ontleend aan vijf notulen boeken van O.S.S. en drie notulen boeken van 'Animo'.

¹ Kleuterjuffen werden toen nog niet door de overheid betaald. Bovendien mochten alleen ongerouwde vrouwen voor de klas staan.

Pas in 1956 kwam de kleuteronderwijswet, die zorgde voor een vergoeding van het Rijk. In 1985 wordt de Wet op het basisonderwijs ingevoerd en verdwijnen de termen 'kleuterschool' en 'lagere school'.

- ² Eerste zin in het eerste Notulenboek, secretaris J. Vader.
- ³ Foto 32 in de serie: *Kent u ze nog ... de Medemblikkers* (1972).
- ⁴ In jubileumuitgave van O.S.S.: 1907-1982 (p. 15).
- ⁵ Ze speelde daarvoor (sinds 1948) bij de toneelvereniging "Hierna Beter".
- ⁶ De naam Animo is gekozen op de jaarvergadering (20 mei 1966). Annet Lageveen-Brugman is de naamgeefster.
- ⁷ Het toneelspel heet *Drijfzand* en voorzitter K. van Leeuwen deelt na afloop de speld uit.
- ⁸ Interview in Westfries Dagblad, 19 maart 1984.
- ⁹ In de vele Marktsnippers van Wally Vreijesen in de zeventiger en tachtiger jaren wordt de Juf dikwijls genoemd. Vaak staat er dan ook een afbeelding van haar in de krant. Wally werkte bij de gemeente bij de afd. Voorlichting, Sport en Culturele zaken. Daarnaast is hij secretaris en penningmeester geweest bij vele clubs.
- ¹⁰ Een eerdere kennisgeving meldt, dat het afscheid van Roelfine plaats vindt op woensdag 2 maart van 13.00-13.30 uur in de aula aan de Breedstraat. Crematie is aansluitend in Schagen om 14.30 uur. Vertrek vanaf de aula 13.45 uur.
- ¹¹ Niek Schuitemaker.

Herkomst van de afbeeldingen:
Arnold de Greeuw, Medemblik.

Rijks-Krankzinnigengesticht.
MEDEMBLIK.
Worden gevraagd:
een Timmerman,
ongehuwd, loon f 240,— per jaar en
een Dienstbode,
loon f 150,— per jaar, voor beiden
met kost, inwoning, verpleging en
dienstkleeding.
Aanmelding in persoon ten kantore
van den Geneesheer-Directeur.

Een zindelijk **Dagmeisje**
gevraagd, eenigszins bekend met de
wasch. Adres: Eiland 141, Medemblik.

De Danslessen.
vangen aan op **Donderdag den**
10 Oct. a.s. des avonds
voor kinderen van 6 tot 8 uur.
» ouderen » 8 » 10 »
Uitsluitend gesloten partij voor leden.
Zij, die uitsluitend de nieuwste
dansen wenschen te leeren, waaronder
de „Lanciers” en de „Carre”, gelieven
zich zoo spoedig mogelijk aan te geven;
deze lessen vangen aan den 8 Oct,
van 7 tot 9 ure.
Hoogst aanbevelend.
J. C. van Leverink
MEDEMBLIK. Dansonderwijzer.